

האם אנחנו מוכנים למשיח? גליון מספר 29

שאל נא את הכהנים תורה

א. סוף סוף חזרנו לבית המקדש, אהרן הכהן הכין את המנורה להדלקה, הוא מילא את הכוסות בשמן והכניס פתילות, והוא חזר לעזרה להביא אש ממזבח החיצון, הוא ראה את הרמב"ם עם כל הראשונים. לאהרן הכהן היה כל כך הרבה הכרת הטוב לרמב"ם על שלימד את כלל ישראל הלכות קדשים וטהרות ושהכין אותם לבית המקדש השלישי, הוא נכנס להיכל והוציא את המנורה והציע לרמב"ם להדליק את המנורה, האם הרמב"ם יכול להדליק למרות שאינו כהן? (ע' רמב"ם ביאת מקדש ט, ז, וראב"ד והסוגיא יומא כד: בראשונים)

ב. ברוך ה' הסנהדרין חזרו, והם פוסקים בכל מחלוקת ושאלה, ופסקו שבישול אחר אפיה הוא מלאכה דאורייתא (ע' חזו"א כלים כג, י). לא היה לי מושג כמה פעמים שמתי ביצים מטוגנים שיש להם דין אפוי (כגון פסח לאקשין) לתוך המרק בשבת, אז הפרשתי 250 חטאות, ועוד 100,000 שקל לקנות עוד 100 כבשים¹. ואז הופעל הסרטון של כולם (תרגום סוף קהלת), שע"י רואים כל מה שנעשה, ויצא שזה היה רק 243 פעמים. מה אני עושה עם שאר הכבשים והכסף? (ע' רמב"ם פסולי המקדשים פ"ה ה"ו)

ג. אני בן תורה וכשהמשיח הגיע כל הכסף ממלכות רומי והכסף שיוסף החביא במצרים הועבר לבני תורה, במיוחד לאלה שהיו מחדשים חידושים (פסחים ק"ט). הדבר הראשון שרציתי לעשות היה להביא קרבן תודה. לקחתי דלי מלא מטבעות ואמרתי שאני מביא מאלה קרבן תודה. ספרתי את המטבעות וזה יצא הרבה יותר מהקרבן היקר ביותר, מה אני עושה עם שאר הכסף? (ע' רמב"ם פסולי המקדשים פ"ה ה"ז)

ד. אם יש מת בחדר והדלת סגורה ואני מחוץ לחדר, האם אני טמא? (ע' אהלות פ"ו מ"ב וט"ז יו"ד שע"א ס"ק ג' ונקה"כ)

ה. האם קשיש (ע' זכריה ת, ד) יכול להיכנס להר הבית עם מקל? (ע' שו"ת שבות יעקב ס' א' וחיד"א ביוסף אומץ ס' טו)

הלכתא למשיחא

בואו נלמד הלכות טומאת ידים. ישנם שני חלקים של טומאת ידים, א. אם אתה נוגע בראשון לטומאה למרות שראשון לא מטמא אדם, אבל מדרבנן זה מטמא ידים, לכן אם אתה נוגע בגגנדל שנגעה ברחל (יולדת), או בכל אב הטומאה אחר, הידיים שלך טמאים. או שנגעת בכף שהייתה במגירה שרחל פתחה, או נגעת בעוגה שרחל אפתה, או בכל משקה טמא, בכל האופנים נטמאו הידים. נגיעה באוכל שהוא שני אינה מטמאת את הידים, כי הידיים שלך יכולות להיות רק שני², ושני לא יכול לעשות שני. יוצא מן הכלל הוא אם אתה נוגע באחד מכתבי הקודש³ הידיים שלך נעשים שני. ב. סתם ידים, דהיינו שהסחת דעתך מאז שנטלת ידים, ואינך יודע אם נגעת בטומאה או במשהו מלוכלך. אפילו אם אכלת תרומה או קדשים, והחלטת שסיימת לאכול, הידיים שלך טמאים גם אם אתה אומר שאתה יודע שלא נגעת בשום דבר טמא, זה נחשב היסח הדעת (טהרות פ"ז מ"ח).

בכל מקרים אלו שהידיים נטמאו, הם נעשים שני, והן פוסלות תרומה או קדשים, או חולין שנעשו על טהרת תרומה או קדשים (וגם יש איסור לטמא תרומה או קדשים או מעשר שני, ואפילו חולין על טהרת הקודש אסור מדרבנן לטמאות, ע' חולין קז, ב). אוכל שהוא חולין או מעשר שני אינו נפסל (אבל עדיין צריך נטילת ידים לפני שאוכלים מעשר שני⁴, חגיגה יח: כדעת חכמים), אבל משקין נטמאים מידיים, ולכן אם שטפת תפוח ונגעת בתפוח רטוב, אתה מטמא המים, והמים (שנעשו ראשון) מטמאים התפוח⁵.

אם יד אחת נטמאה, אז רק היד הזו טמאה, ומספיק לרחוץ את אותה היד, (כדי לגעת בתרומה אתה צריך שיהיה לך דעת כדי להיטהר בשביל תרומה), אולם עבור קדשים (נגעת בקרבן תודה עם היד השנייה) שתי הידיים נטמאים, (י"א אפי' בלי נגיעה וי"א דוקא כשנגע היד בחברתה ע' גליון 15), וזקוקות לטבילה (בבת אחת) במקוה של 40 סאה, בכוונה להיטהר עבור קדשים.

¹ ולדעת הרמב"ם שגגות פ"ז ה"ח, משמע דאינו חייב אלא אחת, ודוקא כמה מלאכות מעין מלאכה אחת חייב על כל או"י, ע' מפרשים ומשנת ר"א.

² תנן (ידים פ"ג מ"ב) כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים, לדעת הר"ש מירי לענין קודש והוא מדברי ר' יהושע אבל לרבנן היד אינו נעשה שלישי אפי' מידו השניה, ודלא כמשנה בחגיגה, וי"מ דקאי לענין תרומה (ע' תויו"ט), אבל לקודש יד מטמא חבירו כמתני' בחגיגה, אבל אם נטמא ידו מחמת אוכלים שהם שניים לא שמענו, ולדעת הגר"א מתני' לענין קדשים ולרבנן (ידו) אינו נעשה שני, אבל נעשה שלישי מחמת כל הפוסל את התרומה, ופוסל קדשים, והרש"ש כתב דכ"י הרמב"ם.

³ לדעת רוב ראשונים תפילין ורצועותיהן ומוזוות בכלל, ולדעת הר"ש בידיים פ"ג מ"ב ותוסי' חגיגה כד: ידים הבאים מחמת תפילין ומוזוות פוסלים רק לקודש.

⁴ וי"א אפי' פירות וי"א דוקא פת. ובוה חמור מתרומה, דתרומה מותר לאכול ע"י מפה כשידיו טמאות, אבל מעשר שני אסור.

⁵ דעת הרמב"ם (הקדמה למסכת ידים) דדוקא באופן שנטמאו הידים בודאי ולא מחמת סתם ידים, וי"א שחזר בו בחיבור. עוד כתב הרמב"ם (זבים פ"ה מ"י"ב) דמשקים הבאים מחמת ידים אינו מטמא חולין רק תרומה, ולא כלים (פ"ז אה"ט הי"ב ופי"ח ה"י), ורוב ראשונים חולקים.

בבית המקדש אין טומאת ידים, לדעת הרמב"ם (פ"ח אה"ט וחז"א ידים ז, טו) הכוונה גם אם נטמאו הידיים שלך מחוץ לבית המקדש, ואתה נוגע בקדשים בתוך בית המקדש, זה טהור, ואם הידיים שלך נטמאו בפנים, אחרי שאתה יוצא מהבית המקדש, אתה מטמא מה שאתה נוגע בחוץ. יש אחרונים שכ' שיש ראשונים אחרים דלא כהרמב"ם, ואין טומאת ידים במקדש פירושו שאינו נטמא בבית המקדש, אבל אם זה נטמא בחוץ, זה מטמא גם בפנים (ע' חז"א ידים ז, יג-טו קה"י זבחים טז מנ"ח קו').

דיון נוסף הוא עד היכן בבית המקדש אין טומאת ידים, החזון איש (ידים ז, טו) מצדד שאפילו בעזרת נשים אין טומאת ידים, והמקדש דוד (מה, ד) מצדד שרק בעזרה, אבל לא בחדרים הפתוחים לעזרה, שבהם אתה יכול לאכול קדשים. בבית המקדש השלישי יהיו חדרים מיוחדים שנועדו לאכול קדשי קדשים (יחזקאל מב, יג), ולפי המלבי"ם (תבנית וצורת הבית אות נד) יהיה להם קדושת עזרה אפילו לשחיטה, א"כ לא יהיה טומאת ידים בחדרים האלה (אפילו על פי המקדש דוד).

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. כל כך שמחתי ללכת לבית המקדש לראות אהרן הכהן עובד העבודה (וגם לראות האילנות שגדלים זהב, יומא לט:), שכחתי שנגעתי באוכל טמא חוץ לבית המקדש, ונטמאו הידים שלי, ונגעתי בקרבן האם נטמא? (ע' רמב"ם שאר אה"ט פ"ח ה"ו וחז"א ידים ז, יג)

תשובה: הגמרא (פסחים יט) אומרת שאין שום טומאת ידים במקדש, כלומר שאם נגעתי בכלי שהוא ראשון בבית המקדש, הידיים שלך טהורות. הרמב"ם סובר גם אם נטמאו מחוץ לבית המקדש, הם אינם מטמאים בתוך בית המקדש. החזון איש אומר שזה חידוש גדול ומצדד לחלוק על הרמב"ם.

ב. עברתי תחת אילן אחד שחציו בבית הקברות וחציו חוץ האם נטמאתי? (ע' אהלות פ"ח מ"ב)

תשובה: המשנה מדברת על סככות (ענפים היוצאים מן העץ), שיכולות להחזיק מעזיבה בינונית שזה אהל, והגמרא (נדה סח:) אומרת שיש איסור מדרבנן לכהן לעבור תחת הסככות. יש כמה שיטות למה זה רק מדרבנן. רש"י מבסיר כי מדובר שיש מת תחת לענף אחד, ואתה לא יודע איזה, ומן התורה אם אתה הולך תחת העץ אתה טהור כי זה ספק טומאה ברשות הרבים, אבל חז"ל החמירו, אבל אם אתה יודע תחת איזה ענף הוא נמצא, אתה יכול לעבור מתחת לענפים האחרים. הר"ש תוס' ראב"ד רמב"ן והרשב"א מסבירים שמדובר שהענפים אינם רחבים טפח, ואע"פ שאין שיעור אהל, אך מכיון שהכל מאותו עץ, חז"ל נתנו לו דין אהל, כל עוד שהעלים נמצאים בתוך טפח אחד מהשני (רמב"ן), או שלושה טפחים, לשיטת המאירי, או אם אתה יכול לשים את הזפת שמשמש ל'מעזיבה רכה' ולא יטפוף דרך הסדקים (לשיטת הר"ש). הרמב"ם מסביר כי אהל מן התורה צריך להיות חזק מספיק בכדי להחזיק מעזיבה בינונית, ואם הוא לא יכול אז הטומאה היא רק מדרבנן. בקיצור, לדעת רש"י החידוש של סככות הוא באופן של ספק, לדעת הראב"ד וסע' החידוש הוא שאתה מצרף הענפים, ולדעת הרמב"ם החידוש הוא שנחשב אהל למרות שאינם חזקים מספיק. הטור (י"ד ס' ש"ט) כותב את חידוש סככות כמו רש"י, והפרישה והש"ך אומרים שאם אתה יודע שאין טומאה מתחת לענף זו מותר לכהן לעבור תחתיו. השבט הלוי (ח"ח ס' רנז) אומר שיתכן שהטור היה רק מיקל אם הענפים הם מרוחקים זה מזה טפח, אז גם לדעת הרמב"ן הם לא מצטרפים. אם מדובר בבית הקברות של גויים, המנחת יצחק (ח"ד ס' לא) מיקל לנהוג מתחת לעץ, ועדיף לשמור שיהיו החלונות סגורים.

ג. עשיתי בדיקת דם לפני שלשה ימים, ויש שם קצת גלד, טבלתי ונגעתי בטהרות האם נטמאו? (ע' נדה סז)

תשובה: הכלל הוא שאם זה מיעוט שאינו מקפיד, זה לא חציצה, עם זאת יש כמה דברים שהגמרא אומרת שזה חציצה עבור טהרות, למרות שאתה לא מקפיד, כי חז"ל נתנו לזה דין מקפיד. (ע' שם ח"ב ס' צד'). לגירסת רוב הראשונים זהו אחד המקרים המהווים חציצה עבור טהרות, (והמחבר פסק גם לענין בעלה וע' ש"ך אמנם לטהרות לכאורה מעכב לכ"ע).

ד. בתחתית המקוה חיברו נסרים שהיו עשויים לשבת עליהם, האם מותר לי לעמוד עליהם כשאני טובל (מכיון שאסור לעמוד על דבר המקבל טומאה כשטובלים) (ע' כלים פ"כ מ"ה ויר"ד קצ"ח ס"א)

תשובה: מקוואות רבות באירופה נבנו עם לוחות לעמוד עליהן, וכל גדולי הדור (מהר"ם פדוואה, לבוש, שארית יוסף, מהר"ם מלובלין, ב"ח ט"ז, וש"ך) כולם דנו בנושא זה, והלבוש סבר שזה אכן בעיה, אבל כל הגדולים יישבו המנהג בדרכים שונות, והמהר"ם מלובלין אמר שלא לתקן את המקוואות הישנות, רק המקוואות החדשים יש להימנע מהשאלה. למהר"ם פדוואה היו 3 סיבות להתיר, א. הלוחות אינם כלים, ורק בכלי יש טומאת מדרס. ב. הטומאה היא רק מדרבנן, ותלוש ולבסוף חיברו בטומאה דרבנן אינו מקבל טומאה. ג. אפילו אם זה מקבל טומאה מן התורה, המשנה אומרת שאם אתה מצמיד כיסא עץ בבנין ובונה עליו, הוא הופך להיות חלק מהבנין, ולא מקבל טומאה יותר, והסיבה היא, כי אז זה בהחלט שם לצמיתות, אומר המהר"ם פדוואה שגם כאן על ידי הצמדתו ומילוי במים מראה שהוא נמצא שם לצמיתות, ואינו מקבל טומאה.

ה. הבאתי מעשר שני לאכול בירושלים, ומשה הקטנצ'יק נגע בו בלי ליטול ידים, מה עלי לעשות? (ע' מע"ש פ"ג מ"ט)

תשובה: אסור לאכול מעשר שני שנטמא, וצריך לפדותו, ולהשתמש בכסף כדי לקנות אוכל אחר שיאכל בירושלים, אולם אם מן התורה זה לא טמא, אתה לא יכול לפדותו כיון שזה טהור, ולכן גם אם אתה פודה (מכיון שנטמא בטומאה דרבנן), ואתה קונה אוכל אחר, אתה עדיין צריך לאכול אותו בירושלים. לכן, אם המעשר שני הוא משקה (למשל יין) או אוכל שנעשה על טהרת התרומה או קודש, הוא נפסל מדרבנן, ואתה צריך לפדות ולאכול בירושלים, אבל אם זה אוכל רגיל, זה לא נטמא מסתם ידים.